

POLIFENOLI

Prirodni zaštitnik naših stanica

U ovom izazovu glavna tema je raznolikost biljnih namirnica. Zašto je ta raznolikost važna za zdravlje crijeva i imunitet već smo detaljno objasnili u prethodnom sklopu. Sada idemo korak dalje – i istražujemo raznolikost boja.

Jeste li se ikad zapitali: Zašto je priroda tako šarena? Zašto su borovnice tamnoplave, rajčica crvena, špinat intenzivno zelen, a kurkuma žarko žuta?

Iza tih boja kriju se **polifenoli**. – zaštitni spojevi koje biljke proizvode kako bi se obranile od okolišnih izazova.

(Da, i biljke imaju vlastite „imunološke odgovore“!) Biljke se ne mogu micati. Upravo zato su razvile vlastite mehanizme obrane. Ti mehanizmi štite ih od vanjskih utjecaja poput UV zračenja, mikroorganizama i insekata koje žele odbiti.

Kao što smo već spomenuli u videu, užurban životni stil, stres, nepravilna prehrana, manjak sna te loše navike poput alkohola i pušenja povećavaju razinu slobodnih radikala u tijelu. Neravnoteža između slobodnih radikala i antioksidansa (zaštitnih tvari) dovodi do oksidativnog stresa – stanja koje, uz upale, predstavlja zajednički nazivnik brojnih modernih bolesti, uključujući povišeni krvni tlak, dijabetes, neurodegenerativne bolesti...

Kako možemo smanjiti oksidativni stres?

Smanjivanjem čimbenika koji povećavaju slobodne radikale te dovoljnim unosom antioksidansa – što najlakše postizemo unošenjem raznobojnih biljnih namirnica.

Zašto su polifenoli važni za snažan i uravnotežen imunološki sustav?

- **Aktiviraju prirodne antioksidativne puteve** u tijelu i djelomično neutraliziraju slobodne radikale, štiteći stanice od oksidativnih oštećenja.
- **Smanjuju upalne procese** i pomažu spriječiti prelazak akutnih upala u kronične.
- **Podržavaju crijevnu mikrobiotu** – djeluju slično prebiotcima i potiču rast korisnih bakterija koje čine temelj imuniteta.
- **Pomažu u obrani od infekcija**, jer neki polifenoli imaju antibakterijska i antivirusna svojstva.
- **Pozitivno djeluju na procese povezane s imunološkim starenjem** i pomažu očuvati vitalnost imunološkog sustava i u starijoj dobi.

Koliko polifenola trebamo dnevno?

Za razliku od vitamina i minerala, za polifenole ne postoje službene preporučene dnevne količine izražene u miligramima.

Ipak, znanost jasno pokazuje da su njihove zdravstvene koristi iznimne. Zato je važno konzumirati raznoliku i šarenu biljnu prehranu te se truditi da na tanjuru kombiniramo što više različitih boja. Svaka boja donosi svoju jedinstvenu kombinaciju polifenola.

Više boja = više zaštite

Preporuka: U svakom obroku uključite barem **2–3 različite boje**, a kroz tjedan dana pokušajte unijeti **svih 6 osnovnih boja** biljnog svijeta.

Boja	Namirnice
Ljubičasta/plava	Borovnice, šljive, grožđe, patlidžan, ljubičasti luk, ljubičasti kupus
Crvena	Crvena paprika, rajčica, crvena jabuka, jagode, maline, šipak, cikla
Zelena	Brokula, blitva, špinat, kelj, rikola, prokulice
Žuta	Banana, žuta jabuka, kruška, kukuruz, ananas
Narančasta	Mrkva, bundeva, naranča, mandarina, kaki
Bijela	Cvjetača, pastrnjak, bijeli kupus, češnjak, rotkvica

IZAZOV: više tamnozelenog povrća

U narednim danima posvetit ćemo se povećanju unosa polifenolnih spojeva, i to na najprirodniji način – dodavanjem više boja na tanjur.

Za početak ćemo se usredotočiti na jednu posebnu skupinu: **tamnozeleno povrće**.

Ne mislimo na običnu salatu ili oguljeni krastavac, nego na pravo, intenzivno tamnozeleno povrće, koje je prava riznica nutrijenata: **špinat, blitva, kelj, brokula, rikola, koprija, brokulini izdanci...**

Zašto baš tamnozeleno povrće?

Zato što je bogato polifenolima, vitaminima (npr. folatom), mineralima (npr. magnezijem) i klorofilom. Sve ove tvari pomažu u smanjenju oksidativnog stresa i podržavaju normalno stvaranje novih imunoloških stanica u koštanoj srži.

Osim toga, **gorke tvari** u tamnozelenom povrću potiču izlučivanje probavnih sokova, žuči i enzima za detoksikaciju u jetri. Rezultat: bolja probava i funkcija jetre.

Treća posebnost tamnozelenog povrća su – **nitriti**. Nitriti koji se prirodno nalaze u tamnozelenom povrću u tijelu se pretvaraju u dušikov oksid (NO) – spoj koji ima antimikrobno djelovanje, a istovremeno širi krvne žile, poboljšava protok krvi, pomaže u održavanju zdravog krvnog tlaka te doprinosi zdravlju srca i krvnih žila.

Vaš cilj za naredne dane:

Svaki dan uključite barem 1 do 2 porcije tamnozelenog povrća u svoju prehranu.

Što znači jedna porcija?

Jedna porcija iznosi oko 80 g, što u praksi okvirno znači:

- 1 manja zdjelica ili jedna šaka lisnatog tamnozelenog povrća
- ½ manje zdjelice termički obrađenog lisnatog povrća
- 1 manja zdjelica kompaktnijeg tamnozelenog povrća (npr. brokula)

Kako započeti?

1. **Odaberite 1 do 2 vrste tamnozelenog povrća** koje želite uključiti u prehranu u narednim danima.
2. **Odlučite u koji obrok ćete ih dodati** (npr. za doručak u *smoothie*, za ručak kao prilog...).
3. **Napravite plan za sljedeća 3 dana.**

Primjer:

Ponedjeljak: rukola u sendviču

Utorak: špinat u *smoothieju*

Srijeda: brokula kao prilog

4. Na kraju svakog obroka zapitajte se: „**Što tamnozeleno još mogu dodati?**“

Skupina	Primjeri tamnozelenog povrća
Lisnato povrće	špinat, blitva, kelj (glatki i kovrčavi), prokulice, rikola, endivija, listovi maslačka, mlada koprija, listovi cikle, listovi gorušice, <i>tatsoi</i> , <i>pak choi</i> , potočarka
Krstašice (kampusnjače)	brokula (cvjetovi i listovi), brokulini izdanci (kllice brokule), <i>baby</i> brokula (brokolini), zelena cvjetača (<i>romanesco</i> , zeleni hibridi)
Začinsko i samoniklo bilje	peršin (list), korijander (listovi), bosiljak (tamnozeleno sorte), menta, potočarka, listovi celera, ljupčac, kopar

Praktične ideje za uključivanje tamnozelenog povrća u prehranu:

- dodajte šaku špinata u *smoothie*;
- napravite pesto od rikole;
- ubacite šaku tamnozelenog povrća u sendvič, tortilju ili *wrap*;
- pripremite čips od kelja;
- koristite obilno zelene začine poput peršina, korijandera...;
- poslužite pečeno tamnozeleno povrće kao prilog (npr. brokula, *romanesco*);
- poslužite ga toplog i sotiranog (blitva, kelj, špinat);
- u salatama umjesto obične zelene salate dodajte više rikole ili špinata;
- pri kraju kuhanja dodajte nasjeckani kelj ili blitvu u juhe i variva.

Svoju prehrambenu duginu paletu gradite postupno – a tamnozeleno je savršen početak.